

# NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

**Előfizetési árak:** Egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr, negyed évre 1 frt 25 kr. — Községeknek, körjegyzőknek és tanítóknak 4 frt. **Egyes szám ára 10 kr.**

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

**Dr. Tóth János.**

Társszerkesztő: Dr. Dudek János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9 szám.

**Hirdetési árak:** Egy háromhasabos petitsor ára bélyegen kívül 8 kr. Többszöri közlésnél árkedezmény. Hivatalos hirdetések 100 szög 1 frt 30 kr, minden további megkezdett 100 szög után 1 frtál több.

## Janits névjegyzéke.

(D.) A hét elején a „Pester Lloyd” nyitrai levelezője megrémült arccal hirdette a világnak, hogy Nyitrán rettenetes baj van, hogy a választók az alispán után futkosnak, segítsen gyorsan, sőt hogy távirati uton a belügyminisztertől is segítséget kértek.

Mi történhetett vajjon városunkban, ami bizonyos választók részéről az összes hatóságok illetén segítségül hívását tette szükségessé?

Drasztikus hasonlattal élve, az az eset történt nálunk, mint midőn a tolvajt üldözőbe veszik s ez az emberek megtévesztésére maga azt kiáltja: fogjátok el, amott fut a tolvaj.

Az eset annyira jellemző a nyitrai állapotokra, hogy magunk is részletesen akarunk foglalkozni vele. Janits összeírasi elnök által összeállított választó-lajstromról s az ellen való reklamálásról volt szó. Már mikor a nyitrai központi választmány a közelmúltban lefolyt választási események után éppen Janitsot két társával küldte ki a nyitravárosi képviselő-választók 1896-ra szóló jegyzékének kiigazítására, a dolog általános feltűnést keltett, mert emberileg szólva mindeuki izléstelennek találta a megbízást, hogy itt helyben a választók kiigazításának munkáját az végezze, aki az ápril 24-iki Szulyovszky-féle választásnak, mint képviselő-jelölt, hőse volt.

De hát megtörtént s az összeírtak névjegyzéke közszemlére kitétetett.

Hogy a választók részéről általános volt a lajstrom iránti érdeklődés, az a mai körülmények között igen természetes. Az ellenzéknek a jegyzék első megszemlélésénél azonnal feltűnt, hogy ott a felvettek között olyan nevek is szerepelnek, a kik, mint nálunk mondani szokás, hátralékban szoktak lenni. Vajjon megfizették-e ezek adójukat, ez volt mindjárt az első kérdés, miután az 1874. évi XXXIII. t.-c. 12. §-ának 5. pontja szerint, azok, kik a kiigazítást megelőző évre egyenes adójukat le nem fizették, választói jogot nem gyakorolhatnak s ennél fogva a választók névjegyzékébe fel nem vehetők.

Kutvaszer István választó polgár, élve a hivatolt törvény 44 §-ában biztosított jogával, mely szerint „mindenkinek jogában áll... bármely jogtalan felvétel vagy kihagyás miatt a névjegyzék ellen felszólalni.” a párt megbízásából a városházán a bejegyzettek neveit a B. táblában felkereste s azt találta, hogy a bejegyzettek közül a múlt évre 1895. ápril 15-ig 187-en nem fizették ki egyenes állami adójukat, tehát olyanokat, akik a választói névjegyzékbe a törvény szerint nem tartozhatnak. Talált — ami miatt a múlt választásnál annyi láрма volt — hibásan irt neveket, talált olyat, aki más-más címen kétszer van bejegyezve, talált, akinek semmije sincs.

Ez ellen reklamálni kellett. Kutvaszer összeállította magának a reklamálándókat s hogy a dolog bizonyítva legyen, júl. 13-án felkereste Mérey Ágoston városi főjegyzőt, hogy az adatokat hivatalból hitelesítse.

Eddig minden rendben ment. Azonban közben megtudták ezt bizonyos választók, olyanok úgy tetszik, akiket igen zsenirozott a dolog s inszenizáltak azt a futkosást, amiről egyikük rögtön a Pester Lloydban értesítette az országot. Nem az érdekelte őket, hogy jó-e a névjegyzék, hanem azon fájt a fejük, hogy a városházán miért engedték meg a pénztári könyvek megtekintését? Fordultak alispánhoz, s ugylátszik a belügyminiszterhez, hogy az Istenért tiltsa be — persze már későn — a B. tabella megtekinthetőségét. Miért? Hiszen amint a reklamáláshoz, úgy a bizonyító adatok megszerzéséhez is minden választónak joga van. Hja, jog jog! Elavult fogalom, nem ez ma az irányadó, hanem a kormánypárt tagjainak bármely módon való szaporítása, s az ellenzék megtörése. Hogy meri tehát egy ellenzéki ember megtudni, vajjon az a névjegyzék hogyan van összeállítva s kik vannak belé törvényellenesen felvéve, kivált ha közöttük vagy száz izraelita találatik? Alispán, miniszter segíts — kiáltja a nyitrai kormánypárti — mert az ellenzékiek „törvényellenesen” rájönnek a turpisságunkra!

Ra is jöttek s elmondhatják, hogy Janits

## A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCÁJA.

### A selyemfonó.

Elbeszélés. *Cantù Cesar* után olaszból

(Vége.)

Mindenki, akit Titus magaviseletéről kérdeztek, azt mondotta, hogy igen derek ember. Az emberek féltek állítani az ellenkezőt. Sőt annyira dicsérték, hogy éppen elég volt Laura szüleinek, kiknek éppugy mint más szülőknek, első és legfőbb gondjuk volt, hogy a lány pártában ne maradjon. Este aztán Titus anyja azt kérdezte fiától: — Mit gondolsz, nem jó volna megnősülni?

— Mért ne, felelé amaz elkábulva a bortól. De kit vegyek el?

— Nem jó volna pl. Forno Laura?

— Nekem tetszik.

Másnap aztán Titus egészen kicsipve, mintha iskátulyából huzzák volna ki, elment a leányhoz, hogy megkérje kezét. Laura eddig mit sem tudott az egészről, de látván, hogy Titus szülei különös jóindulattal viseltetnek irányában, mit ő is hasonló gyöngédséggel viszonzott; mignem a leendő

menyasszony anyja felkereste egyszer a vőlegény anyját e szavakkal: — No már lesz valami a rokonságból. A lánynak tetszik a házasság.

De mikor felvilágosították, hogy kihez kell férjhez mennie, Laura hangos zokogásban tört ki. Hallani sem akart róla, mert csavargó, tolvaj, folyton a korecsmában üldögel s nem fél az Istentől.

De anyja neki esett a kapacitálásnak, egyik ok a másik után került elő, s egyik nyomósabb volt a másiknál; aztán rámutatott a család szegénységére, arra a sok gyerekre, de ő mindannyiszor azt válaszolta: — Lássá hát nem fonok egész nap elég selymet; s ha nem elég, hát dolgozom még többet, hogy nekem is jusson, meg önöknek is maradjon, csak ne öljön meg ilyen módon.

Az asszony dühös lett, aztán jöttek a komák, s most meg azok kezdték mosni a fejét: — Mit válogatsz ostoba; azt gondolod, hogy se-regestül fognak jönni ilyen kérők; most már huszonkét éves vagy; örökké pártában akarsz maradni, vagy azt hiszed, hogy mágnás kerül a lépedre?

Végre a plébános is belelegetett; aki abban lelte kedvét, ha minél több párt összehadhatott, mert meg volt győződve, hogy a házasság szentsége majd megadja az embereknek azt a lelki

erőt, amely meg esetleg hiányzik. Utoljára is annyira telebeszettek fejet, hogy Laura igent mondott, s a kölcsönös megállapodás nyelvére lett ütve.

Meg lett az esküvő. Titus mindjárt a lakodalom napján leitta magát a sárga földig. — No csak türelem, ezt a tarsaság okozta, az rendkívüli körülmény. De ő tovább is azon az uton haladt, úgy hogy Laura arra a meggyőződésre jutott, hogy a részegeskedés már a csontvelőjét is átjárta, s hogy már egyáltalában nincs mit remélnie. Egész nap duhajkodott a korecsmában, este rendesen holtrészegen került haza: apja és anyja már nem parancsolhattak neki. Ha az előbb csak félvállról vette a munkát, most már egyáltalában nem törődött vele; s nem is volt egyéb gondja, mint hogy valamiképp dologtalanul agyonüsse a napot, aztán lassankint eladogatni kezdé nevének hozományát.

És Laura? — Szegény leány türelemmel, szépszerivel iparkodott öt jó utra terelni. Elme-hetett volna haza és megmondhatta volna szüleinek: — Lássátok! nem mondottam. — De hát minek nevelni a bánatot, melyről tudta, hogy már emészti szívöket. Hallgatott, túrt némán mindent, még ha kérdezte is valaki: — No hogy, mikép Laura? — Adós maradt a felelettel, vagy legalább a panaszszal. Kérte az Istent, ő előtte

névjegyzéke, bármiként is történt a dolog, a törvény intézkedéseire mérve, nem kirakatba való, s akik Kutvaszer jogos eljárása ellen akár a városban, akár a Pester Lloydban lármáztak, csak jogi érzékükről állítottak ki szintén nem kirakatba helyezendő bizonyítványt. Mert akik hátrálékban vannak, bárkik is legyenek, azok a törvény intézkedéseire ellen ne akarjanak élvezni jogot.

Még érdekesebb azonban az eset befejezése. Kutvaszer István harmadnapra elmegy a főjegyzőhöz a hitelesített adatokért. Mérey a pénztároshoz utasítja, mert hogy a listát nem kapta még revideálva vissza. Szabó Vince h. pénztáros Massányi adótiszthez utasítja, aki kijelentette, hogy a főjegyző neki adta ki a jegyzéket, hogy az adókönyvekkel összehasonlítsa, azonban Pettkes Géza helyettes ellenőr elvitte tőle s vitte Crausz István alispánhoz s mostanáig nem jött vissza kezébe. Kutvaszer erre három tanu jelenlétében kijelentette, hogy ha déli 12 óráig a jegyzék vissza nem kerül, fegyelmet fog kérni a rendeltetésétől elvonat okmány miatt. Vagy egy órára rá Markovics Jánoshoz küldetett város-házáról a jegyzék a következő irat kíséretében: 1756/1895. sz. Nyitraváros adóhivatalától. Nagyságos Markovics János kispapnöveldei kormányzó úrnak Nyitrán. Miután 7. alatt ide zárt kimutatás hitelesítésre nem alkalmas, visszaadatik. Nyitrán 1895. évi július hó 15-én. Pettkes Géza h. ellenőr. P. H. — Kijukban így akartak segíteni pártjuk érdekeiben.

Tehát a lista nem hitelesített. Vajjon azért kevésbé hiteles-e? S vajjon a hatóságok részéről ez az eljárás felel-e meg a választási törvény 115. §-ának, mely elrendeli, hogy: a névjegyzékre vonatkozó összes beadványok, kivonatok, bizonyítványok vagy egyéb okiratok, bélyegmentesek és díj nélkül *szolgáltatandók ki?* Hiába hangsúlyozta éppen ezt a pontot 1889-ben a belügyminiszter a vármegyei és városi központi választmányokhoz 23600/II. sz. alatt intézett körrendeletében?

tarta ki keserűséget, s tőle remelt egyedül gyógyulást.

Ez a selyemfonó története. A fonási idény elmúlt olyan viszonyok közt, ahogy leirtuk, s a pénzt már csirájában emésztette el az iszákos; s azért nagy aggodalommal gondolt a gyermekre, kit már szíve alatt hordozott; ingececskéket, pelenkákat csinált, de mivel nem volt miből, hát a saját fehérneműjét darabolta szét. De ez még mind nem lett volna semmi, csak férje ne kövesse el valami ostobaságot; a körül forgott egész aggodalma. Azért le nem vette volna róla szeméit a világot; otthon tartotta, amennyire csak lehetséges volt; maga mellett, hogy egészen elzúllt ne legyen; de az azzal ölte az időt, hogy henyejt, míg az asszony szorgalmasan forgatta a finom selyemszálakat, s e munkának az iszákos alig várta az árát, hogy beőrltesse telhetetlen garatján.

Ha kün kőborolt, az asszony utána ment, hogy haza hozza, különösen este. Hogy ilyenkor szidalmakat, káromlásokat kellett zsebre rakni, sőt még rosszabbat is, azt felesleges megemlíteni, mert az iszákos elveszti Isten legszebb adományát az esztét, és nem tudja többé, hogy mit csinál. De egy napon, mikor sikerült megtalálni nevének félretett pénzét, melyet az előre belát-

Nyitramegyében mint látjuk hiába, de azért az ellenzék benyújtotta a reklamációt s várja a fejleményeket. Az egész választókerületben felvételre vagy 300-at, törésre vagy 200-at reklamáltak.

Ezek után kérdezzük: kinek lett volna tehát joga lármázni, az ellenzéknek-e vagy a Pester Lloyd izraelitájának?

Az ellenzék azonban törvénykönyvvel a kezében csendesen vivja a polgár jogait, csak alkotmányos uton halad; de ha a fennebb közölt módon Magyarországból igazán despotikus Ázsiát akarnak csinálni, akkor vigyázzanak, mert a nemzetek életében minden erős hatás még erősebb visszahatást szokott előidézni.

#### Erdély házassági rendelete.

Az egyházi törvények végrehajtására vonatkozó miniszteri rendeletek közzétételével a beállandó bajok előrevetik setét árnyékukat. Erdély igazságügyminiszternek a házassági jogról szóló törvény végrehajtására vonatkozó 27241/95. számú első rendelete vallás és törvénytörés nélkül nem hajtható végre. Ez a rendelet ugyanis azon részében, melyben az egyházi bíróságoknál *folymatban levő* házassági és eljegyzési pereket okt. 1-re a polgári bírósághoz átküldeni rendeli, a kath. szent-székek által hiteltelvi sérelem nélkül nem teljesíthető. Azon részében pedig, melyben a bírói illetékességet a polgári perrendtartás 35. §-a értelmében az ország minden felekezeti polgáraitra, tehát a katolikusokra is kiterjeszti, ellenkezik a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. t. c. 21. §-ával. Ami az első pontot illeti, kath. hittanunk szerint a házasság egészen véve szentség s mint ilyen kizárólagosan az egyház illetékességi jogkörébe tartozik, mint minden szentség. Aminek természetesen folyamánya, hogy a házasság anyaga és alakja, s ebből folyólag, mint attól elválaszthatlan, a házassági kötelékre vonatkozó minden intézkedés és ítékezés kizárólag az egyházra tartozik. Így volt ez mindig a kath. házassággal s azért, midőn a 16-ik században a protestantizmus a házasságot egyszerű polgári ügyletnek kezdte hirdetni, az egyház a trienti zsinaton újból hirdette régi tanát s (sess. XXIV. canon 12.) ragaszkodott azon érvhez, hogy a házassági ügyek az egyházi bíróság körébe tartoznak. Ez oly természetesen következik a házasságnak egész lényegéből, mely szentség és nem szerződés, hogy az egyház egyáltalán a házassági ítélezkéssel mást nem mondhat. Már most, ha bármely kath. szent-szék az előtte folyamatosan levő házassági pert ítélet céljából a kir. törvényszékhez tenne át, mit tenne ezáltal? Lemondana saját illetékességéről, ő maga lábba tiporná a

kath. hiteltel, melynek védelme éppen az ő hivatása. Lehet-e ilyesmit józan észszel a kath. szent-széktől várni? Nem lehet, s legkevésbé teheti ezt az oly kormány, mely fenneben hirdeti, hogy az új törvényeket a vallások sérelme nélkül akarja végrehajtani, amint maga a házassági jogról szóló törvény 149. §-a is kimondta: ezen törvény a házasságkötésre vonatkozó vallási köteleseket érintetlenül hagyja. Ha ez igaz szó és nem alakoskodás, akkor a sz-székektől az előtök folyó perek átadását se törvény, se miniszter nem követelheti s ha követeli, ha kerébe török is az egyházi bíróságot, ezt nem fogja teljesíthetni. Az új törvény megszüntethette, mert az erősebb ellen nincs védelem, *polgárjogilag* az egyházi bíróság illetékességét, de nem foszthatta meg a szent-székeket azon natívus joguktól, hogy saját híveiknek, ha ezek válopereiket előtök indítják meg, pereit teljesen az eddigi gyakorlat szerint tárgyalják, bennük *egyháziilag* érvényesen ítélezkessenek, épp úgy, mint nem tilthatja meg az állam az egyházaknak, hogy saját céljaikra, saját híveikről anyakönyveket vezessenek. Nálunk katolikusoknál megmarad a sz-szék, házassági perekben is fog itélni, mint eddig, és az előtte indított pert senkinek ki nem ad. A hű katolikusok, reméljük, házassági ügyekben ezentúl is az egyházat keresik fel. — Az említett 2-ik szempontból pedig a rendelet törvényellenes. Ugyanis a perrendt. 36. §-a csak a mindkét felekezeten levő evangélikusok, az unitáriusok és izraeliták válopereire alapítja meg a házassági perületen levő törvényszékek illetékességét. Már pedig az 1869. évi IV. t. c. 21. §-a szerint a bíróságoknak a törvényben megállapított illetékességén a törvényhozás útján *kívül* változtatni nem szabad. A miniszter tehát, midőn a kir. törvényszék illetékességét a katolikusok házassági pereire kiterjeszti, olyasmint tesz, ami egyedül a törvényhozás joga. Már pedig Magyarországot törvényvel igen, de rendeletekkel kormányozni nem lehet. Szilágyi az országgyűlésen meg is ígérte az új házassági perrendtartásról szóló javaslatot, de nem volt hozzá ideje. Utódja meg azt gondolja, hogy ő rendeletével pótolhatja a törvényt, ami természetesen nyílt törvénytörés. — Így gázolnak nálunk valláson és törvényen, forsziroznak újításokat, melyek még polgárjogilag sincsenek előkészítve, amint pl. ebben az esetben az egyházi bíróság, ha tehetné is, amint nem teheti, nincs jogosítva az előtte indított pert a törvényszékhez áttenni, mert ezt a törvény ilyen hatáskörrel nem ruházta fel. Így vetik előre sok-sok pontban a miniszteri rendeletek az okt. 1-jével beállandó bajok setét árnyékát, a sérelmeket, melyeknek kivált mi katolikusok ki leszünk téve — a vallásszabadság híres korában.

**A gyermekek vallásáról** szóló törvény végrehajtására szintén kiadott a rendelet; Wlassics, Erdély és Perczel írta alá. Ez a kettő lesz hivatva pótolni az 1868. évi 53. t. c. 12. §-at és a hírhedt Csáky-féle rendeletet, mely hatályát veszti. Ha már maga a törvény (1894: 32-ik t. c.) illiberális, mert a vegyesvallású szülők gyerme-

ható szükségletekre rejtgetett, Titus befészkelte magát a korcsmában, új erővel neki esett a dözsölésnek és a — bor folyt bővíben; úgy látszott, hogy azzá vált egész agyveleje. Laura látván, hogy későn van, keresésére indult egyik lebujsból a másikba, míg nem egyszer nyomára talált részeg kompanisták undorító tarsaságában.

A jó asszony keresre fogta a dolgot, szeliden, édesen, amennyire csak telhetett tőle, hogy jöjjön haza. A jelen voltak nézték, hogy mi fog itt kifejlődni. Titus egy ideig túrta, aztán érezte, hogy valami csiklandozza a kezét, hirtelen felugrott, piros lett, mint a főtt rák, megragadta hájánál, ütlegelni kezdte, mint egy őrut.

Verni a feleségét! S hozzá még ilyen állapotban! Mire nem vetemedik a részeges, elaljasult ember! A vendégek és a korcsáros valahogy nagynehezen kiszabadították karmai közül. A szegény asszony egészen össze volt verezve, ruhája összetépve, a nemtelen pedig egy ideig tovább dühöngött. De aztán mint a foró víz, mikor kifut, eloltja a lángot, s megszünteti a forrást: a gyalázatos ember is egyszerre megnyugodott, magába szállni látszott. — Megyek, — mondá magában — bocsanatot kérek tőle; ő olyan jó, s én ma szörnyen megfélekedtem magamról. Ide be nem lépek többé.

De mint a vihar után a tó, habár megszünt a szél, s a hullámok lassankint nyugodtabbak lesznek, mégis időről-időre utófuvalat keletkezik, mely újra mozgásba hozza; így történt az ő kedélyével. E szép szavak után ismét a következő dörmögésben tört ki: — De hát mit zsörtölődik mindig? Minek jár utánam? Ki mit keres, talál. Van nekem szükségem felügyeletre? Most olyan leckét kapott, hogy nem fogja feledni egyhamar... Majd megint: — Szegény asszony, ő az én javamat akarja, s én olyan vagyok, mint egy vadállat, melyet vasketrecbe kellene elzárni. Elég volt már ebből; észre kell tennem egyszer. A közel husvétkor tisztára mosom lelküismeretemet, s egészen más emberré leszek. Titus már nem lesz Titus többé. — De hát nagyjon békét; mert ha nem, hát megmutatom neki, hogy még szigorubb tudok lenni; s ha ez még csak verés volt, hát még vérengzés is következhetik utána.

Igy ingadozva a józan ész és részegség között, jó angyalának sugalmi és a megrögzött bűn szószaporítása közepett botorkált hazafelé, midőn meglátta, hogy Laura is éppen odatart.

— Ime a szegény — mondá magában — most hazamegy, ott siránkozni fog... s mindez én miattam. — De nemsokára látta, hogy kimegy; nagy kendőjét karjára vetve lépett ki a házból.

keik vallása feletti jogának egyszerű elismerése helyett megszabja, hogy „házasságuk megkötése előtt egyszersmindenkorra megegyezhetnek arra nézve, hogy gyermekeik valamennyien az atya vagy az anya vallását kövessék”, — úgy az azt kísérő rendelet valóságos mintája a bürokratizmusnak, mely igen nagy zavarokra fog vezetni és rengeteg utánjárással lesz összekötve. Legjobb azonban ama rendelkezése a rendeletnek, melynek különben a törvényben nyoma sincs, hogy a vegyesvallású házasságok gyermekeik vallására vonatkozó megegyezése a kir. járásbíró, polgármester vagy főszolgabíró előtt a házasságkötés által „személyesen vagy különös meghatalmazottjaik által” jelentendő ki. Tehát maga a rendelet veszi körül a házasságkötést „meghatalmazottakkal”, kik eó ipso sokszoros befolyással lesznek a házasságkötés elhatározására, ami miatt a protestánsok eddig is annyi lármát csaptak a lélekvadászati címén. Ez éppen fog vezetni a felekezeti béke konszolidálására. Különböző ezeket a meghatalmazottakat jó lesz emlékezetben tartani, mi növi ki majd magát belőlük a gyakorlatban. Az eljáró járásbíró, polgármester vagy főszolgabíró továbbá a rendelet valóságos inkvizitortá teszi, kinek valami ötféle jegyzőkönyvet kell felvenni, kérni és átküldeni az anyakönyvvezetőhöz. Kínpadra állítja a 7 éven felüli gyermeket, ha egyik szülője a másik vallására tér át. Ennek csak úgy szabad a szülőknek egy ugyanazon vallású követnie, ha az árvaszék a gyermek esztét, meggyőződését s nem tudom miét megvizsgálta és beleegyezett. Szóval ez a rendelet valósággal piacra viszi a házasságkötés privát ügyét, csoport embert állít fel felette illetékes: hogy ez aztán a társadalomban mit fog előidézni az amugy is delikát vallási kérdésekben — meglátjuk nemsokára.

## Polgári leányiskola Nyitrán.

Falai emelkednek, belső felszerelése munka alatt, tanerői készen várnak: miért ne mondanók hát a nyitrai és vidéki közönségnek, hogy Nyitrán az új tanévvel egy új polgári iskola fog megnyitni és pedig leányok számára az irgalmas nővérek vezetése alatt.

Az új polgári iskola az 1868-ki népiskolai törvény 11. §-a által a hitfelekezeteknek biztosított jognal alapulni s mint püspöki alapítás természetesen katolikus jellegű tanintézet lesz.

Fölötte örvendünk ennek az új alkotásnak, nemcsak azért, mert lelkesedésünket bírja mindaz, ami a kultúra emelése s az ezzel szerves kapcsolatban álló iskola-ügy fejlesztése körül bárhol és bárki által történik, hanem azért is, mert sok szülő előttünk régen ismert óhajának lesz ez által elég téve.

Ha egyáltalán az ifjuság a nemzet jövőjének reménye, melynek szellemi és erkölcsi nevelésé-

gétől az egész jövő, a társadalom új alakulása függ, mert hisz a fiatalság váltja fel az öregek ritkuló sorait: úgy a nőnevelés egyik első rangú gondja minden nemzetnek, mert minden gondolkodó ember tisztában van azzal az alapvető szereppel, melylyel a nő a családban és a társadalomban bír.

A nő tisztá erkölcsi, józan neveltsége adja a családnak azt az aranytiszta zománcot, mely a családi kört szentélylyé teszi, melyhez a gyermek első szellemi ébredése, az élet nehézségeivel küzdő férfi legszebb emlékei fűződnek s melynek belsejéből a viszonyok által sokszor igen megviselt, hanyatló társadalmi élet is folyton meríti a regeneráló erőt.

Nézd meg az anyját, vedd el a lányát — szálló igében mély és a tapasztalás által kipróbált igazság rejlik, mely kézzelfogható módon jelzi azt az eltörülhetetlen hatást, melyet a jó anya gyermekeinek egész kedélyvilágára, élet- és gondolkodásmódjára gyakorol. De az az anya is gyermek volt egykoron, ki hogy olyanná lett, amilyen, neveltségének köszönheti.

Ez mutatja a leánynevelő-intézetek fontosságát. S ezek között a polgári iskola a leányra a középiskola jelentőségével bír, bizonyos fokig az, ami a fiúra a gimnázium, a leányok továbbképzésére szolgáló intézet. Már pedig nemcsak sok szülőnek természetes vágya gyermekének a lehetőség szerint magasabb kiképzését nyújtani, magasabbat az elemi iskolánál, de a haladó kor szelleme maga is több és több igényt támaszt a leányokra nézve is az ismeretek tekintetében. Hozzájárul azon manap fontos körülmény, hogy nem egynek a leányok közül éppen saját kenyérért kell majd gondoskodnia, amihez tisztességes uton és saját becsületos munkája által csak a gyakorlati pályára való kiképzetése által juthat.

Ezen célok szolgálatában áll a polgári leányiskola, melynek tehát társadalmi és gyakorlati jelentősége van. Hogy ez utóbbit részletezzük, a polgári iskola negyedik osztályát végzett tanuló, ha szakiskolába akar átmenni, mehet: tanítóképezdebe, kereskedelmi iskolába, közép ipartanodába, az országos mintarajztanodába; posta-távírdai és vasuti pályák szintén nyitva állanak előtte. Manap mindmennyi kenyérkereseti pályák.

Már akár ez a gyakorlati cél, akár pedig egyszerűen leányának tovább képzetése lebegjen a szülő szemei előtt, mindkét esetben megfelel neki a polgári iskola, az egyes főbb városokban létező, de rendszeresen tetemesen költséges nevelő-intézetek helyett, melyekbe természetesen

csak a jobb módú szülő adhatja gyermekét. A leányul azonban minden körülmény között legfőbb fontossága a nevelés, még akkor is, midőn a családi élet helyett önálló pályán kénytelen keresni kenyerét; mert a nőt erkölcsi teszi megbecsülhetetlenné. Azert a szülő rendszeresen feltékeny gonddal néz az intézetre, melyre legdrágább kincsét, leánygyermekét bizza. És igaza van, mert tudakos de gyenge karakterű nőkre ugyancsak nincs szüksége se a családnak, se a társadalomnak.

A megnyitandó nyitrai polgári leányiskola tekintetben teljes biztosítékot fog nyújtani a szülőknek. Akik élén fognak állani, azok nemcsak képzett tanárnokok, de egy személyen irgalmas nővérek lesznek, akiknek egész élethivatásuk a nevelés-tanításnak szentelni magukat és egyéniségükben mintegy megtestesítve viselni a női erkölcsöt. Ha pedig a nevelésnél a tanár személye, egyéni karaktere minden beszédnél hatékonyabb a növendék kedélyére: úgy ezen iskolában ez a nevelő körülmény ugyancsak nem fog hiányozni. Biztosítéka ennek kivált a testvér-főnöknő, Borbély Sarolta, ez a nemcsak főnem műveltségű, de testestül-lelkestül magyar hölgy, ki már Szobon egy minta-nevelőintézetet állított fel s akit egy évi itteni működése után a nyitrai hölgyközönségnek nem szükséges többé bemutatni.

Ismerve sok vidéki szülő kívánságát, hogy nem szereti, ha gyermeke csak mint külső növendék látogatja az iskolát, mert ekkor éppen a nevelését nem látja biztosítva: az új polgári iskola mellett a zárdában konviktus is lesz a belakók számára.

Részletesebb programot az iskoláról közölni fogunk, most csak annyit jelzünk, hogy az iskola négy osztályú lesz, az általánosan előírt tanterv szerint. Maga az évi tandíj osztályonként 20 frt. Az első osztályba csak oly növendék léphet be, aki életének legalább 9. évét betöltötte s az elemi iskola negyedik osztályát elvégezte, mit vagy iskolai bizonyítvánnyal, vagy az iskolai előjárás előtt felvételi vizsgálat után igazol.

Midőn tehát az érdeklődő katolikus szülő figyelmét felhívjuk az új intézetre, még egyszer igaz belső örömmel adunk kifejezést annak letesülése felett. Meg vagyunk ugyanis győződve, hogy működése áldásos lesz egész vidékünkre s hogy az annyira fontos nőnevelés tekintetében nagy érdemet fog szerezni általa a társadalom körül, mind az, aki felállította, mind pedig azok, akiknek gondozó kezei alatt virágozni fog.

— Ah, a gonosztevő! A vipera! — mondá Titus, miutha villám csapott volna belé. — Tudom, most szüleihez megy elpletykázni, hogy mi történt. Elmegy a paphoz, és ráveszi, hogy hívasson el. Hiszen csak tegye, akkor majd összetöröm a csontjait.

S csendesen, észrevétlenül nyomában halad, lépésről-lépésre követi nejét. Látja, hogy elmegy szülei háza előtt, de be nem lép; elhalad a plebánia mellett, be nem lép.

— Hová az ördögbe megy?

Néhány lépésnyire a falutól van a fájdalmas Szűz kápolnája. Nagyon tiszteli a köznépet, mert úgy győződött meg, hogy minden kegyelmet kieszközöl, ha megtört szívvel fordulunk hozzá.

Erre tartott Laura is; s midőn közel volt, fejére terítette kendőjét, belépett s odament egészen a szentély rácszatához, hol térdreborulva imádkozott. Titus lábujjhegyen utána sompolygott, s midőn látta mivel végződik a kaland, rossz szelleme azt sugta neki: — Fordulj vissza, menj a kocsnába, hol pajtások várakoznak reád; de megszólalt jó anyyala is: — Lépj be a kápolnába, figyeld meg mit csinál s imádkozzál te is.

Ez utóbbira hallgatott s belépett. Kivülök egy lélek sem volt a templomban, minthogy már késő és sötét volt. Az örök lámpa gyengén pis-

logó fényénél látta nejének megtört alakját, nagy kendőbe burkolt arcát összekulcsolt kezeibe mélyeszté. Hogy sirt, világosan elárulta az elfojtott zokogás, mely sűrű egymásutánban kitért belőle; néha-néha egyes szavakat is lehet hallani, melyeket hangosabban ejtett ki, nem tudván, hogy valaki hallgatódik: — Édes, fájdalmas Madonna; adj türelmet! Ne büntesd őt; hiszen nem tudja, mit csinál. — Bocsásd meg neki, mint én megbocsátok. — Világosítsd fel a szívet; ő drága Anyja a jó tanácsnak, tedd hogy jó és jámbor keresztény legyen belőle.

Ezen szavakba azután olyanokat is vegyített, melyeket Titus nem értett; azon fohások lehettek azok, melyeket anyánktól tanulunk, mikor még kicsinyek vagyunk; apró üdvözlések azok Mariához, melyeket naponként többször ismétlünk, anélkül, hogy értenők, de tudjuk hogy ima az az Isten anyjához, hogy könyörögjön érettünk annál, ki ismeri összes bajainkat.

Mikor Titus később elbeszélte e jelenetet, azt mondotta, hogy megsértett feleségének ezen szavai sokkal jobban hatottak reá, mint a plebános ur prédikációja, sőt jobban rendítették meg, mint a missiók papjainak szónoklatai. De úgy is kellett lennie; mert megszéledülve, némán odahúzódott melléje, mintha felne, hogy zavarni fogja

szomorú imájában, térdre rogyott, s ő is imádkozni kezdett. Mikor az asszony repeső csodálkozással észrevette, csak annyit tudott mondani örömeiben: — Titus te is?

— Igen, mondá amaz, bocsáss meg Laurácskám, s kérd az Istent, hogy ő is bocsásson meg, amint én neked megígérem, hogy megjobbítom életemet.

Aztán együtt elmondották a rózsafüzért és hazatértek békében, nyugodtan. Titus fogadalmat tett, hogy úgy fogja viselni magát, ahogy neje kívánja.

Istákos ígéretei, — fogjátok mondani, ti, kik már hallottatok ilyen ígéretekről, s hogy meg is szegték. — De hát az Isten kegyelme már nem ér semmit? Az a bizalom, melylyel Laura kérte férjét, már semmit sem ér? Azon kellemes helyzetben vagyok, hogy megmondhatom, miszerint Titus ígéretéhez hű maradt s nem volt többé Titus. Megértette, hogy mily nagy kincs egy jó feleség; mily utálatos bűn a részegeskedés, mely megöli a lelket, barátjaivá tesz a gazembereknek és korhelyeknek; meggyaláztatására izgat azoknak, kiket szeretnünk és tisztelnünk kellene; elbutítja az elmét, elsorvasztja a testet, siettet az aggkort, gyűlöletessé teszi az életet, ha ugyan életnek lehet nevezni ama gyalázatos tengődést.

## Levelezés.

Érsekújvár, 1895. júl. 19.

Tisztelt Szerkesztő úr!

Egy nyitrai lapban „Hang az állami népiskolák ellen” című cikk látott napvilágot, mely az érsekújvári népiskolák záróünnepélyéről oly hangon emlékezik meg, hogy a való tényállásnak leg-halványabb színezetét sem viseli magán s merészen megtámadja a nevezett intézet érdeműs igazgatóját, Fábian János urat.

A cikk íróját szántsándékos rosszakarat vezethette, mert az állami népiskolák ellen itt hang nem emeltetett, amint hogy Jánošy Gyula kir. s.-tanfelügyelő ur — ki az igazgató beszédének hallgatója volt — állásából kifolyólag az igazgató beszédje ellen bizonyára óvást emelt volna — ami nem történt. A cikk írója ezáltal nagy bakot lőtt, s különösen hangsúlyozni igyekszik az állami iskolák nemzeti missióját a felvidéken, mintha bizony azt valaki kétségbe vonná, vagy mintha éppen az érsekújvári népiskolák hazafias szellemű igazgatója azt tagadta volna? Én nem vitatom különösen a magyar nyelv végvidékein, első sorban is a vegyesajku községekben az állami népiskolák jövőbe vágó nagy horderejű fontosságát, de nem szabad ám amugy általánosságban pálcát törni a felekezeti iskolák felett sem.

Az érsekújvári népiskolák igazgatója oly értelemben nyilatkozott, hogy kiemelte a vezetése alatti kath. népiskola létjogosultságát, s hogy városunkban felekezetenküli községi iskolára szükség nincsen, mert a vezetése alatt fennálló kath. jellegű intézetnek jelenleg is vannak reform., izr. s egyéb vallású növendékei, amint lesznek a jövőben is, mert ő sohasem volt, sohasem lesz azon, hogy intézetünkben a nem katolikusok kizárassanak.

Csak azon esélkodik — ugymond — hogy városunkban van két zsidó-népiskola: egy neológ és egy orthodox jellegű, és ezek egymással még sem egyesülnek, s amint nem egyesülnek egymással, úgy joggal föltehető, hogy még kevésbé egyesülhetnek a kath. népiskolákkal. — Az igazgató ur egyuttal köszönetet tolmácsolta a jelenlevő állami képviselőnek, hogy a magas kormány még mindenütt gondoskodik arról, hogy a hit és erkölestan az állami iskolákban kötelező tárgyként katekéták által tanítatik. Csak attól fél — ugymond — nehogy idővel úgy legyen, mint Franciaországban, hol a tanulók vallás-tanításával az állam nem törődik, sőt ott az állami iskola az istentelenség iskolája. Végezetül kijelenté, hogy

Titus mintaszeru emberré lett; megszerette az otthon. Oh az otthon olyan édes, hogy aki egyszer megízlelte, nem válik meg tőle többé soha. Megszerette mesterségét, megszerette a takarékoságot, megszerette a csendes családi tűzhelyt. Mértékletes és józan lett. Gyámola lett feleségének jó és balsorsban. Ő maga bevallja, hogy ha néha (ezek saját szavai) kísérti az ördög, hogy visszatérjen régi életmódjához, az ellen nincsen jobb óvszere, mint visszaemlékezni a feleségére mért utlegetekre.

Laura nyájas, boldog kedélyhangulatában nem győz eléggé hálalkodni a Madonnának. Az újszövödényben ismét megjelen a fonóban egy kis gyermekkel nyakában; de már most jókedvűen és vigan eseev és dalol, mint egykor lánykorában.

Ha valaha bebottlanál abba a kis faluba, melynek országutján egy csinos kis házikó áll, látnál ott egy asszonyt kezében selyem motolával, mellette egy kis gyermek, ki még csak támolyogva jár és szedegeti az asztról lehulló posztómara-dékokat. Az asztrálnál egy szorgalmas férfi dolgozik s a selyemfonónak vig trilláit kíséri mély hangjával. Ez Laura, kis gyermeke és férje; a poklot egy erényes nőnek véghetetlen türelme itt paradicsommá változtatta.

X.

éppen attól való félelmében, hogy nálunk jóban-rosszban a külföld példája követésre talál: minden erejével küzdeni fog a mai iskolai rendszer fenntartása mellett.

Elfogulatlan igazsággal, szemben a kérdéses cikkben koholt valótlanossággal, ezekben vázolhatom az igazgató ur beszédét.

Legjobb tudomásom szerint a tanítók utolsó országos képviselői gyűlésének megnyitása alkalmából a legilletékesebb faktor, Gönczy Pál, a közoktatási kormány képviselője kiválóan kiemelte, hogy:

„Ne kicsinyeljük uraim a felekezeti iskolákat, rég idő óta tesznek a köznevelés ügyének a maguk nemében jó és sok helyt kipótolhatatlan szolgálatot; és a felekezeti iskolák Magyarországon mindig megtették kötelességüket. Örüljön a nemzet, hogy a különböző egyházak szeretettel szoritják keblükre iskoláikat, mert ott úgy szülnék, mint az egyházi hatóságok szeretettel nézhetnek a gyermekek után, s együttesen cselekesznek és áldoznak a gyermeknevelés érdekében.”

Ily értelemben beszélt Fábian János igazgató ur, *ily értelemben cselekedett, midőn a múlt tanévben is 1000 forintot alapítványként tett le a népiskola céljaira.*

Már most szeretném tudni mért vonja a cikk írója kétségbe, hogy éppen az érsekújvári r. kath. felekezeti iskola nem felel meg a maga kulturális hivatásának, mért állítja, hogy abban a keresztvetesen kívül mást nem tanítanak?

A hittanításra csak a törvényesen előírt óraszám tartatik meg; egyéb tárgyakat illetőleg mindenben a maximális tanterv az irányadó, a melynél többet az állami iskolák sem ölelnek fel, sőt ezeket az itteni népiskola már régen megelőzte, midőn fennevezett s annyira ócsárolt igazgatójának sürgetésére már sok év előtt a gazdaság és egészségtant kötelező tárgyként felölelte, amely tárgyak pedig sok állami iskolában még ma sincsenek bevezetve.

Nagyon téved a cikk írója, ha azt hiszi, hogy Érsekújvár népnevelése fölött még ma is köd nehezedik, hogy a modern nevelés verőfenye városunk szép oktatás-ügyét életadó sugaraival még ma sem világítja. A szellem kincsei, több mint ezer kötetből álló iskolai népkönyvtárunkban — mely Fábian igazgató ur és az iskolaszék érdemeiből áll — nem hevernek gyümölcsözetlenül. *De a haladás mellett legjobb argumentum az igazgatóságra annyira képtelennek kiabált Fábian János úr azon ténye, hogy Érsekújvárnak már a múlt évben egy mintaszerű polgári leányiskolát nyitott, melynek céljaira a kor igényeinek megfelelő intézet építése körül éppen most javában folynak a munkálatok.*

Ki kell még jelentenem, hogy a közönség felültetésére célzó s valótlan azon állítás, hogy a jelenlevő szülők az igazgató beszéde alatt megbotránkosásuknak hangos kifejezést adtak volna. Én is ott voltam, de semmiféle tiltakozást nem hallottam, hanem ezáltal, nehogy: „qui tacet, consentire videatur”, kérem a tisztelt Szerkesztő urat, hogy az „audiatur et altera pars” elvénél fogva becses lapjában az általam elmondottakat közölni s a nevezett cikk valótlanosságai fölött az érsekújvári róm. k. szülők megbotránkosását kifejezni sziveskedjék. *Egy jelenvolt.*

## Ujdonságok.

**Egyházi hírek.** Szentszéki ülnökké (vörös övvel) lett: *Kottsoeszy Alajos* nyitra-mária-hegyi javadalmas-lelkész. — A vagon-innemi alesperesi kerület alesperesévé kineveztetett: *Pick Antal* beckői plébános; tiszteletbeli alesperessé pedig: *Kropácsy Antal* teplai plébános s kerületi jegyző. — Segédlelkézi minőségben kölcsönösen áthelyeztettek: *Biza Lajos* Turzófalváról — *Viszokára, Kruntmann István* Viszokáról

Turzófalura. — *Juriga János* fővárosi hitoktató Komjáthra neveztetett ki segédlelkésznek.

**Személyi hírek.** *Palkovics József*né, Palkovics nyitrai dandárparancsnok neje ömeltősága *Olga* leányával Gmundenbe; *Katona György* apátkanonok Pöstyénbe; *Kutaszer István* papp. igazgató pedig Radegundba utazott, msgr. ifj. *Bobok József* pedig holnap hétfőn többheti kúrára Maribadba utazik; *Berzeviczy Szilárd* tvszéki bíró, Temesvárra távozott. *Vadnay Birna* nyitrai kir. tvszéki bíró, ki 53 éve hogy szolgálja az igazságot, kir. elismerés kifejezése mellett nyugdíjaztatott, *Tóth Lajos* nyitrai tvszéki bíró pedig 23 évi szolgálat után szintén nyugdíjazva lett.

**Cimadományozás.** A király Szaniszló Vilmos privigei járásbírónak az itelőtáblai címet és jellegét adományozta.

**Sándor Géza** tvszéki elnök, mint lapunknak Nagy-Tapolcsányból jelentik, az ottani járásbíró ügykezelését vizsgálta meg s a járásbírónak elismerését fejezte ki a tapasztaltak felett.

**Kinevezés.** *Csery József* lipótvári főfegyőr a kis-hartai kir. közvetítő intézethez főfelügyelővé neveztetett ki.

**Halálozás.** *Beck Alajos*, volt kegyesrendi tanár s a piarista rendfőnöki iroda vezetője júl. 15-én Budapesten meghalt életének 48 éves korában. Beck Alajos barátunk a kegyesrend egyik legképzettebb tanára volt. Tanári pályánk kezdetén, mikor ő Nyitraú működött, mint a rendi növendékek tanulmányi felügyelője és egyházjog tanára, felette sokat érintkezünk a széles tudomány professzorral. Beck Alajos egyike volt azoknak a kegyesrendből, kiket nem a népszerűség hű hajhászása, nem a modern liberalizmussal és indifferentizmussal kacérkodó világi-szellem, hanem igazi szolid, keresztény irányú tudomány-szomj jellemzett: mért is mindenkinek őszinte nagybecsülést érdemelt ki, a kinek csak alkalma nyílt vele érintkezésbe jutni. Beck Alajos csak nem összes jövedelmét könyvtárának gazdagítására, s csaknem összes idejét e könyvtár kiaknázására fordította, mért is a vele való érintkezés valóságos élvezet volt. Most mindez mély fájdalomkra az erőteljes férfiaval sirba szállt. Őszinte mély részvétünk kíséri örök nyugalomra a derék szerzetes azon kívánsággal a rend iránt, hogy vajha sok ilyen embert tudna felmutatni kebelében, mint Beck Alajos volt.

**A korán letört bimbó.** Sevcsik Gáspárt, a helybeli törvényszék felebbezési tanácsának elnökét, súlyos esapás érte. Egyetlen fiaeskája, a 3 éves Miklós, folyó hó 7-én elhunyt Nemes-Kottesón, hová légváltozás okáért vitték. A bánatos szülők fájdalmát euyhitás az isteni gondviselésben való megnyugvás, melynek oly kikutathatlanok az utjai.

**Esküvő.** *Dr. Stein Emil*, kórházi orvos Nyitraú f. hó 31-én tartja esküvőjét Fischer Vilmos, arpad-gözmalmi igazgató ur kedves leányával, *Annával*.

**Jászai Mari**, a nemzeti színház nagy tragikája Pöstyénbe érkezett több heti tartózkodásra Pöstyéni levelezőnk értesít, hogy a nagy művésznő ez őszszel ismét fel fog lépni Nagy-Surányban az ottani színezmenhely javára adandó több jótékonycélu előadásra. A pöstyéni furdót eddig 2523 vendég látogatta.

**Adomány.** *Ghyecz Pál*, nágybirtokos Pusztacsendesről a nyitrai szolgabíró útján a nyitrai keresztény négyesületnek 5 frtot adományozott. A péztárnok lapunk útján köszönetét fejezi ki az adományozónak.

**A kir. tvszék polg. felebbezési tanácsa** aug. hóban törvényszünetet tart, mely idő alatt Sevcsik Gáspár elnök és Horváth József a tanács tagja szabadságon vannak. A sürgős ügyeket Rákóczy József h. tanácselnök látja el.

**A Zoboron nyaraló nyitrai hölgyek** az ottani sz. Orbán-kápolnát tökéletes restaurálás alá vetették. Összeadtak, összevásároltak bársonyt, selymet, pamutot, művirágot, s több heti szorgos tevékenység után gyönyörű munkával díszítették fel a kápolnát, az oltárt és a szószéket. Az anyagok bevásárlására magok közt összeszedtek 51 frt 50 krt. Minthogy a fin de siècle idejében már anélkül nem megy, hogy tul ne haladják a budget-t, a még hiányzó 3 frt 80 krt Bócz Antalné urhölgy fedezte, aki különben kezdeményezője is volt a mozgalomnak. — Erre vonatkozólag még a következő sorokat vettük: Azon nemesszívű hölgyek és urak, kik a zobori sz. Orbán-kápolna berendezése és díszítéséhez anyagi áldozattal vagy fáradsággal járultak, fogadják meleg köszönetemet. Markovics János, zobor-közbirtokossági elnök.

**Választási ítélet.** Ő Felsege a király nevében. A nyitrai kir. törvényszék, mint büntető bíróság Paulovics Pál ellen polgároknak választási joga ellen elkövetett vétség miatt beadott feljelentés nyomán indított büntetővizsgálati ügyben, a kir. ügyészségnek 1895. évi április hó 11-én 4603/95. sz. a. kelt indítványa folytán következő végzést hozott. Szabad lábán levő Paulovics Pál 40 éves, rom. kath. helyettes plebános, alsó-récsényi lakos ellen a btkv. 178 §-ába ütköző polgároknak választási joga ellen elkövetett vétség miatt indított büntetővizsgálat megszüntetettik s arról az érdekeltek és a kir. ügyészség értesítettnek. Indokok: A vizsgálati adatok szerint Paulovics Pál alsó-récsényi helyettes plebános Czok August és Jurik Tamás kécsényi lakosokhoz jöven, illet a vallásos érületet milyen sértő módon igyekezett arra befolyásolni, hogy szavazataikat a néppárt jelöltjére adják, azonban Paulovics Pálnak eme paphoz nem illő eljárása által nevezettek magukat félre vezetni nem engedvén választói jogaikat saját meggyőződésük szerint érvényesítették. Minthogy ezek szerint Paulovics Pál ténykedésében csupán a btkv. 178. §-ába ütköző vétség kísérlete fenforogni látszik s mert ezen vétség kísérlete nem képez büntetendő esekelményt, ezen ügyben a további büntető eljárást megszüntetni kellett. — Nyitrán a kir. törvényszék feny. osztályánál 1895. június 15-én. Sándor s. k. kir. tsz. elnök. — Mi az indokolást kissé furcsának tartjuk, és hogy a felmentett plebános nem felebeztett az indokolás ellen, csak annak lehet tulajdonitani, mert nem tudja, hogy az ellen is fellebezni lehet. — Nekünk ugyan nem volt betekintésünk a vizsgálati jegyzőkönyvbe, de úgy tudjuk, hogy mi paphoz illő, mi nem, azt jogérvényesen csak az egyházi hatóságnak áll jogában eldönteni.

**Közigazgatási bizottság.** A mult héten tartott közg. bizottság tárgyalta még Benkeő László megyei bizottsági tag panaszaát Tóth Lajos galgóczi főszolgabíró ellen, valamint több sérelmes beadványt dr. Bangha Sándor, megyei ügyész ellen. Benkeő László hivatkozott a „Magyarország” egy cikkére, melyben a nevezettek eljárását és működését nyilvánosan korholja. Az alispán utasított, hogy a panaszlott megyei tisztviselők ellen indítsa meg a vizsgálatot; Benkeő László pedig felhívott, hogy a „Magyarország” idézett számát az iratokhoz mellékelje.

**Tarnóczy választási elnök ügyében** kirendelt arvamegyei bizottság Szmracsányi főispán elnöklete alatt, hétfőn és kedden folytatta a további kihallgatásokat. Kedden este Szmracsányi Budapestre elutazott, s a még kihallgatandó személyek beidézését szeptemberre, mikor a mezei munkák megszűnnek — halasztotta.

**Vizvezeték a várban.** Az ősi nyitrai vár, mely a Rákóczy-idők óta úgy áll, amint az akkori háborúk után helyreállították, nemsokára egy az újabb technika által produkált víziművel fog ellátni. A vár tereaszain a vegetáció a nap heve s a Nyitrán különben is gyakori szel miatt csak a gyakori öntözés által tartható fen. E célból Bende püspök úr megbízta Mayer Károly mérnököt, hogy Nyitra-folyóból vizvezetékét csináljon fel a várba. A munka legközelebb megkezdődik akképen, hogy Nyitra-folyó partján a vár alatti malom alatt elterülő kis szigeten hatalmas kutat ásna és a beállított gázmotor által működésbe hozott nagy vízszivattyú-gép fogja a vizet a várba emelni. A víztartó a Vázul-börtönben lesz. A vizvezeték nemcsak a vári növényzet öntözésére fogja szolgáltatni a vizet, hanem egyuttal a nagy-préposti kertbe átmenő vezeteket is fogja szolgálni.

**Értesítés.** Ifj. Bobok József sztszéki jegyző ur hétfőn Marienbadba utazik. Értesítettnek azon lelkész urak, kik terményeiket az ő közvetítésével az „Adria” társulatnál biztosítani akarják, hogy ennek dacára is leveleiket mint eddig nevére Nyitrára küldjék, miután távolléte alatt megfelelő helyettesről gondoskodott.

**Új törvényszéki palota.** Mint ismeretes, a nyitrai kir. törvényszék régóta érezhető baja, hogy nincs megfelelő helyisége. A bírák a megyeház másodemeleti szűk helyiségeiben kénytelenek meghúzódni, másutt van a járásbírószék, másutt a telegkönyvi osztály. Ezen a bajon úgy látszik nemsokára segítve lesz. Az igazságügyminiszter f. hó 19-én Sándor elnökkel közölte a minisztertanács határozatát egy Nyitrán építendő tvszéki palota iránt, amihez a kormány a város részéről csak ingyen telket kíván. Sándor nyomban értesítette erről a polgármestert s felkérte, ha az ügyet augusztus elején összehívandó közgyűlésen lehetne a város részéről elintézni. A kormány végre tehát Nyitrára is gondolt és te-

kintve azt, hogy Nyitra városa igen sok kiadással van megterhelve s egy alkalmas telek kisajátításának költségei új teherként nehezednének rá, talán nem lenne méltánytalan az óhaj, ha a kormány ettől az egy feltételtől is elállva, tisztán az állam költségén emelné az új épületet. Helyeül a püspöki kertet a hidutcában, vagy a Feith-fele telket a hosszút-utcában, vagy az Andráshombon a piarista utcába nyúló házhelyeket emlegetik.

**Palóc nyelvjárás Nyitra vidékén.** Nyitra városát csodálatosképpen magyar nyelv-szíget veszi körül. Keletre a magyar falvakból kepezett nyulvány egész Lédecig (Bars m.), éjszaknak Viesáp-Apáthiig terjed, köröskörül tót-ságtól körülvéve. Ez a palóc telep, melynek zöme Nógrád, Gömör és Borsod megyéket lakja. Sok sajátossággal bíró egyszerű parasztnép ez, mely mint az ősmagyar megyék, ellenzéki s melynek saját-szerű nyelve külön nyelvjárást képez a barkó-palóc (Közép-Gömör), a göcseji (Zala és Vas) és a drávai palóc (Baranya m.) mellett. Mi ennek a telepek az eredete, hogyan vetődtek ide, azt felkutatni a történész dolga. Újabb buvárlataink szerint a kunok utódjai, a lengyel „polowci—vadászok” után palócoknak nevezték. Az irodalom az egyes palóc nyelvjárásokat összegyűjtötte és tudományosan feldolgozta már, csak mint Simonyi Zsigmond egyet. tanár a „Magyar nyelvrol” irt munkájában megjegyzi, a nyitrai palócság nyelv-járása nines még ismertetve. Erre vállalkozott most Turzó Ferenc a nyitrai főgimn. jeles tanára, ki beutazza a falvakat és gyűjti a nyelvkincset. A palóc jelleg teljesen felismerhető rajta, némi módosítással. Üdvözöljük a jeles tanárt a tudomány szolgálatában.

**A pöstyéni parkünnepély.** melyet kath. templom-építési alap javára mult vasárnap rendeztek s mely bazár, tombola, hangverseny és végül táncmulatságból állott, fényesen sikerült. Főrendezője dr. Fodorné szül. Berchthold grófné, ki Erdődy szül. Migazzy, Oberndorf, Graevenitz grófnék s más urak és hölgyek közreműködése mellett már jó ideje nagy tevékenységet fejt ki a fürdői templom érdekében. A vasárnap ünnepély közel ezer frtot eredményezett. A gyógyház nagy díszterme csaknem egészen megtelt részvevőkkel. Tiszteeljük az ilyen nemes gondolkozású hölgyeket.

**Különös.** Valóban különös a kormány-párt egyik-másik korifeusának a gondolkozása. Nem érték be avval, hogy a polgármester ellen rendezzenek hajszát a miatt, hogy a választói névjegyzékek megtekintését az ellenzéki férfiaknak is tette lehetővé, hanem még a kir. törvényszékre is haraguznak, hogy a hozzá beadott kérvényekre az igazságnak megfelelő értesítéseket adott, melyekből kitűnt, hogy a választói névjegyzékébe felvett példál olyan reménybeli nemes vagy mágnásesemete is, a ki Nyitrán sem adót nem fizet, sem földbirtokkal nem bír. E miatt az illető bírák ellen duzzognak. Hát igazán már az igaz-ságszolgáltatást is akarják a pártédek szellemi rabigájába hajtani. Kérdezzék meg a főispán urtól, mi az a bírói függetlenség? O két évtizeden át szolgálta az igazságügyet. Biztos felvilágosítást adhat arról.

**Gr. Károlyi István figyelmébe.** Ő exciája a mult héten szellemeskedő jókedvében a FMKE. nyitrai választmányi ülése alkalmával mindenfelére ráért, még arra is, hogy aposztrofálja a magyar püspököket, mert állítólag nem adakoztak a Petőfi szoborra. Hát nem emlékezünk rá, vajjon a püspökök adtak-e a szoborra valamit, de egyuttal arra sem emlékszünk, vajjon gr. Károlyi István adott-e a Szent István-szoborra, vagy pedig a Nagy-Váradon felállított Sz. László szobrára valamit. No de ha nem, hát teljesen — kvittek lehetnének, még tán a gróf ur volna restanciában. Csak arra akarjuk figyelmeztetni ő exciáját, hogy ilyen nagyfontosságú gyűlés alkalmával, ne csak szellemes aperçue-keket tegyen, hanem mélyebben tekintszen a jelentésekbe, vajjon mennyiben hallgatják el a valóságot. Így pl. az igazgató választmány panaszkodik, hogy a vidéki választmányok nem terjesztik be számadataikat, sőt a hozzájuk intézett felhívásra választ sem adnak. Már most, ha ő exciája mélyebben bele tekint az ügyek intézésébe, megláthatja az élébe terjesztett kép reversz oldalát is, mely a „Zipser Bote” jul. 6. számában következőképen van megfestve:

„Felháborodással jelenti a választmányi pénztáros, miszerint annak dacára, hogy az alapítók által befizetett összes hátralékok még 1894. évi június 17-én lettek 600 frtnyi összegben Nyitrára befizetve, a nyitrai központ mégsem szűnik meg az egyes alapítókat a tőke és több évi kamat, illetőleg hátralékos kamatainak megszüntetésével újból és ismételve zaklatni. — Ez esett meg legújabbán Móriássy Ferenc alapító taggal, mindamellett, hogy a központ már régebben lőa értesítve, hogy nevezett ur 100 frtnyi alapító tagsági díja egy földhitelintézeti 5<sup>o</sup>/<sub>o</sub>-os záloglevélben tett alapítványban már régen meg van fizetve és az 1894. jun. 17-én fentemlített 600 frtnyi küldeménybe lett foglalva.

A választmány sajnálattal veszi tudomásul ezen jelentést és határozatképen kimondja, hogy a valószínűleg nem pontosan történt kamatlevélből eredt hibát javíttassa ki, a zaklatott alapítókat pedig kéréljék meg a hibáért.”

Kérjük tehát ő exciáját, hogy ismert akaraterejével inkább a fentemlített visszás állapotokon segítsen és hagyjon a püspököknek békét, mert az nem jól áll egy gr. Károlynak; nem különösen akkor, mikor a magyar püspökök oly elismert kiváló áldozatkészséggel támogatják a F. M. K. Egyesületet, mint napjainkban.

**Nyilt kérdés a főispánhoz.** Egyik vidéki olvasónk beküldte hozzánk a „Budapest” jul. 13-ki számát, melyben „egy nyitramegyei választó” „Nyitramegyei állapotok” címen nyilt kérdést intéz a főispánhoz s melyben súlyos vádat emel egyes jegyzők ellen a regalejövedelem után a községet megillető állami-jutalék kezelése körül. A kérdés tisztázása érdekében s a netalán valóban előforduló visszaélések megszüntetése céljából ideiktatjuk a cikknek erre vonatkozó részét. A cikkirő, miután megdicsérte Rudnay Béla honti főispánt, aki Nagy-Maroson teljes erélyvel vetett végett az ottani bíró és jegyző által elkövetett visszaéléseknek, így folytatja: „Ezek után nyilt kérdést intézek Nyitramegye főispánjához és alispánjához, hogy vajjon van-e tudomásuk arról: hogy miként kezelik Nyitramegyében egyes jegyzők a községek által bérlet regalejövedelem után a községet megillető állami-jutalékokat? Kivánja be Nyitramegye főispánja a nyitrai pénzügyigazgató útján a nyitramegyei adóhivataloktól, a lajstromokat, melyekből kiviláglik: mely összeg lett a regalejövedelem kezelése után állami jutalekul minden egyes községek Nyitramegyében az 1893 és 1894-ik évben kifizetve? És azután, nézesse át a főispán ur, a betérjesztett 1893 és 1894. évi községi számadásokat, s ha ezen számadásokban, a nyitramegyei adóhivataloktól tényleg felvett állami jutalék az illető egyes községek javára elszámolva ninesen, ne hunyjon szemet a gonosz sáfárkodásra, de kövesse a hontmegyei főispán törvényparancsolta erélyt es példját. Mert nem botránnyos képviselőválasztások és önkény utján vivandó ki a kamarási méltóság és a vaskoronarend lovagkeresztje, de a közj és a közérdekben hozott és szerzett érdemek által. Egy nyitramegyei választó.”

**Uj kath. kör.** A rajeci kath. kör folyó hó 21-én d. u. 3 órakor tartja megnyitási ünnepélyét. Üdvözöljük!

**Figyelmeztetés.** Lapunk t. olvasóit felhívjuk a mai számhoz melékelt előfizetési felhívásra. Horváth József urnak művét kiváló pártfogásukba ajánljuk, mert gyakorlati irányánál fogva valóban nagy hasznára válland a nagy közönségnek. A mű megrendelése ezen lap kiadóhivatala útján is eszközölhető.

**Főgimnázium Érsekujvárott.** A felvidék „Debrecenének” főgimnáziuma lesz. A város nagy áldozatok árán is törekszik, hogy ha már helyzeténél fogva a megyében is provinciális jellege nem engedi meg, hogy ott országra szóló nagy eszmék és kulturális mozgalmak állandó tűzhelye legyen: mégis teljes erejéből odatörekszik, hogy legalább a megyében értelmi tényező legyen. Ezt akarja elérni első sorban legújabb főgimnáziuma által. Mult vasárnap jul. 15-én megjelent ott a kormány megbízásából Hoffer Károly főigazgató Budapestről, hogy a várossal megcsinálja az alkut. Érsekujvár sokat tett, tul-sokat, úgy hogy tettét nem tudjuk helyeselni. Felajánlott a kormánynak új épületet, annak teljes berendezését s végül évi 10000 moudd évi tizezer frtot. Ez oly áldozat, mely méltó volna, hogy ércebe vessék, ha nem ejtene mély csorbát Érsekujvár város autonómiáján. Nem értjük

ugyanis, hogy miként tudja feláldozni Ersekujvár önrendelkezési jogát egy eszmének, hogy csak főgimnáziuma legyen; mikor azt anugyis elérhette volna. Nyitraváros pl. a helybeli kath főgimnáziumban kényszerült parallel osztályt állítani és csupán az osztály tandíjából még üzletet csinált, a mennyiben több a bevétele, mint a kiadása; de fentartja magának a rendelkezési és kinevezési jogot. A protestánsok még szemesebbek. Azok pl. Miskolcon a kormánytól 80.000 (nyolevanezer) frtot kértek és kaptak gimnáziumuk felépítésére s jogaikból egy jottát sem áldoznak fel az államnak. Mig Ersekujvár városa épít házat, felszereli, fentartására évi tizezer frtot áldoz, s még csak azt sem tartja fen magának, hogy ő maradjon ura a háznak, hanem megelégszik azzal, hogy egy épülettel több lesz Ersekujvárott. Ezek abderitai állapotok, atyafiak! — Hofer főigazgató ur persze látva, hogy jó üzletet csinált, azonnal jegyzőkönyvet vett fel s sietve aláíratta a városi tanácsal, nehogy még megdölgök magukat és belássák, mily nagy baklövést tettek. — Most már ki is szemelték a helyet, hol fog a főgimnázium épülete állani, t. i. a tót-utca előtt a vásártéren, a régi bakpa-temető helyén. — Azt hisszük, hogy ehez még a megyei közgyűlésnek is lesz mondani valója, s ettől elvárjuk, hogy nem fogja engedni, hogy egy város könnyelműen elvesse magától a gimn. tulajdonjogát ilyen nagy áldozatok mellett akkor, midőn a miniszter ugyis egyre-másra emeli a tandíjt.

**A főbíró ur kívánsága.** A holicsei szolgabírói hivatal két év előtt Szakolcára helyeztetett át. Balogh főbíró azonban — mint onnan értesítene — inkább szeretne Holicson lakni. Az ügyben holicsiakból és a járási körjegyzőkből júl. 11-én egy küldöttség járt a miniszternél, hogy az áthelyezést vonja vissza, akitől azt a választ kapták, hogy a szolgabírói hivatalt egy időre még meghagyja a mostani helyén.

**Telefon a gazdaságban.** Baró Schey család, saját uradalmanak két külön álló birtokrészét, Kis-Baábot és Kövecsest, mely közvetlen a Vág mellett, Soponya és Hosszúfalu határa között terül el, telefontal kötötte össze. A telefon sodronya körülbelül 12 kilométer. Került 400 frtba. Az uradalomnak 9—10 év alatt kifizeti magát, mert nem kell gyalogost küldeni egyik gazdaságból a másikba, és hozzá a kényelem. Ugyanígy telefon hálózatot épít báró Springer Bucsanýból—Felsőjattóra.

**Nem kell kinevezett anyakönyvvezető.** Szentes város nem fogadja be a városi tisztikarba az anyakönyvvezetőt. A legutóbbi közgyűlésen kimondta, hogy kinevezett tisztviselőt nem fogad el s annak egy krajcár fizetést nem ad. Fizesse az, akinek közege és a ki kinevezi. Szentes példáját valószínűleg Csongrád, Mindszent és Dorozsma is követni fogja.

**A nemesi családok igazolása.** Perczel Dezső belügyminiszter körrendeletet intézett az összes törvényhatóságokhoz a kamarási és egyéb ősfák hitelesítése körül követendő eljárásról. E szerint jövőben az ősfákra vonatkozó igazoló adatokat maga a belügyminiszter fogja megvizsgálni, mellőzve az eddig megkivánt alispáni hitelesítési záradékot. E helyett az alispán köteles igazolni, hogy az ősfán megnevezettek csakugyan azon családhoz tartoznak. Minden családi ősfák felszerezendő a családi leszármazást, az ősfán előforduló családok nemességét és az előnevek és címek használhatóságát jogosultságát tanúsító igazolmányokkal. Ahol a verségi összeköttetés okmányokkal nem igazolható, a családtagok bizonyítványai pótolhatják. Az ősfán előfordult külföldi családok nemessége az illető államok nemesi főhatósága — Ausztriában a belügyminiszter — által igazolandó.

**Ritka növény** indult most, írja a „Vág-völgyi Lap”, virágzásnak gróf Königsberg pruszkai parkjában. A trópák egyik különlegessége, a százesztendő *aloe*, mely rendszerint csak 70—100 éves korában virágzik, pompázik ott ezidén virágjával. Minthogy a pruszkai parkban tavaly is kinyílt egy *aloe*, tudósítónknak alkalma nyílt e ritka virágzást megfigyelni. A virág első stádiumában az ehető spárga hajtásához hasonlít, azonban jóval nagyobb ennél és egy hónap alatt 4—5 méternyire megnő, teljes kifejlődésében pedig 7—8 méternyi magasságot ér el. Növekedésével vastagsága is terjed, miközben törölközi, tömött, húsos levelei rohamosan fonnyadni kezdenek. Ha a virágszár teljes kifejlődését elérte, a tetején egy kis korona képződik apró oldalhajtásokból, mikből tányérformájú, sárga tulipánporodákhoz hasonló virágok fakadnak, melyeket dús mézartalmuknál fogva egész méhrajok lepnek el. A vi-

rág teljes kifejlődése egytuttal halálát is jelenti a növénynek, mely többé nem képes nedvet fejleszteni s végkép elfonnyad. A grófi család szívesegeből bárki szabadon megtekintheti e ritka természeti tuneményt.

**Villámcsapás.** Galgóc közelében egy a hetivasárról hazatérő vásárdi fiatal nőt, a ki a zivatar elől egy cseresznyefa alá menekült, agyon-sujtotta a villám. Mire rábukkantak, már csak megszenesedett holttestét találták ott. Nevét levelezőnk nem tudhatta meg. — Ugyanakkor Beregszegh községben meg egy a szántóföldön felállított rozskereszthe utótt be a villám és több keresztet elhamvasztott. Embereletben nem esett kár.

**Gabonaárak** f. hó 19-én a nyitrai piacon. metermázsánként: Árpa 6'10—6'20 frt, buza 6'10—6'20 frt, rozs 5'10—5'20 frt.

## Közgazdaság.

**Uj kalmitás.** Románfalva (Nyitra) határában az árpavetések sárgulnak, sorvadnak, pusztu nak. Mi lehet ennek oka? Senki sem tudta. Amint vizsgálódás közben fölhúzták az árpaszálat, a gyökereken 40—50 drb. apró, fehér, tetűhöz hasonló elősdi rovarot találtak. Sorra nézték a parcellákat, mindegyikben ezt találták. Ismét tehát új csapás.

**Árpavásár Nyitrán.** A termelőket figyelmeztetjük, hogy árpájukat a szeptember hó 2-án Nyitrán tartandó árpavásáron a lehető leg-tisztábban rostálva mutassák be, mert ugy a nyitrai, mint a többi hazai és külföldi kereskedő is a jól rostált árpát sokkal jobban fizeti, mint az olyan terméket, mely csak tökéletlenül rostált. Az árpának tökéletes kirosztálása olyan művelet, mely sokszorosan megtérül azon jobb vételárban, melyet a kereskedő az ilyen tiszta árpáért fizet.

**Zárvizsga.** A zsitva-ujfalusi m. kir. földmives iskola f. e. augusztus hó 4-én (vasárnap?) d. e. 9<sup>1</sup>/<sub>2</sub> órától kezdődőleg tartja zárvizsgáját. — D. u. 4 órától a tanulók versenykaszálása leend. — A kik a nyitramegyei gazdasági egyesület tagjai közül a zárvizsgán részt venni akarnak, sziveskedjenek a nyitramegyei gazdasági egyesület titkárnál a hó 29-ig jelentkezni, hogy a vizsgán való megjelenésük a földmives iskola igazgatóságának bejelenthető legyen.

**A nyitrai terménykereskedők.** A nyitramegyei gazdasági egyesületnek a f. évi szeptember hó 2-án rendezendő árpavásár érdekében kibocsátott felhívásában az van megemlítve, hogy a közvetítők rontják az árpakereskedést s károsítják a termelő érdekeit. Ezen megjegyzés Nyitrán félreértésekre adván okot, a nyitramegyei gazdasági egyesület titkára ez uton is kijelenti, hogy a nyitrai ismert terménykereskedők annyira tiszteletreméltó üzletemberek, miszerint őket a gazdára káros közvetítőnek senki sem tekinti, sőt éppen egyik célja az árpavásárnak, hogy az olyan szolid terménykereskedők — a minők a nyitraiak — és a termelő között minél közvetlenebb összeköttetés létesüljön.

**Nyitrai Népbank mint részvénytársaság** zárszámadásai 1895. évi június hó 30-án.

Mérleg-számla		
Vagyon		
Fkl.	frt kr	
170	Pénzkészlet . . . . .	1930 11
181	Váltótárca: személyes hitelű . . . . .	358215 18
	nyílt hitelű . . . . .	76346 24
171	Jelzálog kölcsönök . . . . .	432168 32
162	Kezizálogok . . . . .	30109 70
174	Előlegek . . . . .	1292 95
178	Értékpapírok . . . . .	24603 90
185	Adóskok . . . . .	50542 93
104	Leltar . . . . .	1183 95
168	Ingatlanok . . . . .	40925 77
123	Hátrálekos kamatok . . . . .	7649 17
	<b>Összesen</b>	<b>1024968 22</b>
Teher		
15	Részvénytőke . . . . .	100000 —
173	Tartalékalap . . . . .	12785 76
179	Betétek . . . . .	882168 80
185	Hitelezők . . . . .	11661 61
187	Fel nem vett osztalék . . . . .	420 —
123	Átmeneti számla . . . . .	7187 16
176	10% tőkekamatadó . . . . .	1876 62
	Tiszta nyeresemény . . . . .	8868 27
	<b>Összesen</b>	<b>1024968 22</b>

## Nyeresemény és veszteség-számla

Kiadás		
Fkl.	frt kr	
191	Kamatok: Betétek után . . . . .	18929 79
190	Visszleszámítás után . . . . .	1221 73
152	Adók: Intézeti és házberadók . . . . .	3084 36
176	10% tőkekamatadó . . . . .	1893 —
183	Általános költségek: Tiszti fizetések . . . . .	2694 86
176	Napi biztosok illetménye . . . . .	438 —
	Kezelési és házak költségei . . . . .	1292 31
104	Leírás a leltárból . . . . .	33 30
	Tiszta nyeresemény . . . . .	8868 27
	<b>Összesen</b>	<b>38455 62</b>
Bevétel		
	Nyereseményáthozat 1894. évről . . . . .	1515 56
189	Kölcsönök után kamatok és díjak: . . . . .	27854 31
82184	Befolyt üzletágakból . . . . .	7649 17
123	Hátrálekos . . . . .	1171 21
175	Ingatlanok jövedelme . . . . .	124 72
182	Szelvényjövdelem . . . . .	140 65
178	Árfolyamkülönbözet . . . . .	38455 62
	<b>Összesen</b>	<b>38455 62</b>

Paschek Viktor pénztárnok. Kováts József igazgató. Gutvill Adolf, Rasskó Timót könyvelők.

Jelen mérleget, és nyer. vesztszámilat az alóírott felügyelő bizottság megvizsgálta, és az üzleti könyvekkel összeegyeztetve, azt azokkal minden kitételében megegyezőnek találta.

Kelt Nyitrán, 1895. július hó 16-án.

Gisser Gyula. Held Viktor. Seeber Vince.

## Irodalom.

**Dr. Csánki Dezső a nyitrai püspöki és káptalani levéltárról.**

Dr. Csánki Dezső, az Országos Levéltár al-levéltárnoka, akadémiai tag, néhány nap óta városunkban időzik, mint a püspök ur ömeltőségének vendége, hogy nagy művéhez, melyben a Hunyadiak korabeli Magyarország helyrajzi és művelődéstörténelmi szempontból írja le, a püspökség és káptalan levéltáraiban kuttó-anyagot gyűjtson. Dr. Csánki eddig — mintegy 8 évi szakadatlan kutatása közben — legalább is 150 magán, családi, főúri, köznemesi, városi, főleg pedig káptalani, konvinti és püspöki levéltárat buvárolt át a hazában és külföldön, s közben: „Hunyadiak kora” című nagy művéből két vastag kötetet ki is adott, melyekben, bár röviden de tudományos pontossággal az ország Tisza-menti és déli vidékét írta le. Nyitravármegye hasonló leírása a IV-ik kötetben fog következni. Ehez, valamint a szomszédos Bars-, Trencsén- stb. megyékhez az itteni püspöki és káptalani dugazdag levéltárakban már eddig is tekintélyes anyagot talált s gyűjtött össze. Felkérésünkre e levéltárakat röviden a következőkben jellemzi:

A püspöki levéltár főleg a püspökség birtokaira és birtokjogaira vonatkozó régi hiteles okiratok tekintélyes tömegét foglalja magában E szempontból egyik legnevezetesebb oklevele IV. István király kiadványa 1271-ből, melyben a püspökséget birtokaiban megerősíti. Ez oklevél főleg azért nevezetes, mert az összes birtokokat elősorolja s a püspökség dotatorai közül többeket felemlit, főleg a dicső Szent-László királyt. De másnemű oklevelek is találhatók e levéltárban. Emhitére méltó kiváltképen Róbert Károly király privilegiuma, melylyel 1302-ben majd ünnepiesen 1313-ban a nyitrai püspököket a nyitrai (fő-) ispánsággal örökre felruházta. Ez oklevelet főleg Mátyás király és II. Ulászló király irták át és erősítették meg szép szavakkal. Hasonló régi, örökös megyei főispánságra vonatkozó oklevelet a nemzeti királyság korából nem is ismerünk. A püspöki levéltár legkiválóbb cimeliuma azonban amaz ősrégi, bórhartyára lapidáris betűkkel írott két oklevél, melyekben Kálmán király 1111-ben és 1113-ban a Zobor hegy aljában fejnállott, B. Hippolit tiszteletére szentelt bencés apátságot birtokaiban és birtokjogaiban megerősíti. Mily rendkívüli becsűek ez oklevelek, az is mutatja, hogy az Országos Levéltár dugazdag diplomatikai levéltárában csak egyetlen régiebb oklevél van, mely szintén Kálmán királytól (1109.) származik s görög és latin nyelven van kiállitva. Ama két oklevelet különben dr. Fejérváry László akad. tag, mult évben egy akadémiai értekezésben pontosan leírta, kiadta és méltányolta.

A káptalani levéltár két részre oszlik. Egyik rész — a házi — a káptalan birtokaira vonatkozó

okleveleket tartalmazza, birtokok szerint csoportosítva. Legnevezetesebb a Róbert Károly diplomája, melylyel a XIV. század második évtizedében a káptalan összes régi birtokaiban megerősíti. Nagy számmal vannak itt főleg oly birtokokra vonatkozó okiratok is, melyeket a káptalan magánosoktól kapott; mert a régi időben szokás volt, hogy az eladott vagy eladományozott birtokkal az arra vonatkozó régi okleveleket is átadták az új földesurnak.

A káptalan országos levéltára még gazdagabb. Nagy dicséret ez a káptalanra nézve, hogy a zivataros századokban nemcsak a maga jogait tárgyzó okleveleket őrizte meg, hanem a magánosok birtok-leveleit is, melyek pedig hova-tovább nagyobb és nagyobb helyet igényeltek. Nem egyszer kellett ezekkel török, lengyel, német és más ellenség ellen, kik „tűzzel-vassal“ pusztítottak, gyorsan biztosabb helyre menekülni.

A káptalani levéltár egyik tekintélyes része a sok királyi paranca (mandatum), melyekben a káptalan a király által a nemesi birtokoknak az új birtokosok számára leendő beigtatására hivatik fel. E beigtatás nélkül hajdan — 1848-ig — minden birtokjog semmis volt.

Egyik legkiválóbb ilyenemű okirat Mátyás király mandátuma 1488-ból, hogy kedves fiát Korvin Jánost „a nagytehetségű, nagyreményű ifjút, nagy elődök sarját, a trón várományosát“ a részére adományozott Bajmóc vár birtokába a káptalan igtassa be. E beigtatás ellenmondás nélkül meg is történt, Bajmóc várát azonban néhány évvel később Szapolyai István nádor keríté kezére, jöltevéje: a nagy király halála után, a mint ezt szintén a káptalan oklevelei elbeszélnek.

Még gazdagabb a káptalani levéltár ama része, mely az u. n. fassiókat (bevallásokat) foglalja magában. Ha ugyanis valaki birtokát eladni vagy elzlogosítani akarta, a káptalanhoz fordult, hogy ez ügyet foglalja ünnepiesen írásba. A káptalanok tehát a mai közjegyzőket és — a teletkönyveket is helyettesítették. Ez jelzi a levéltárakban őrzött iratok nagy fontosságát. A fassiókat a káptalan vaskos kötetek lapjaira írta be röviden, a felek bevallása szerint, s ez adatok nyomán állítja ki a kívánt okiratokat. Így keletkeztek az u. n. protocollum-ok, melyeknek ma is meglevő hosszú sorozatából főleg az a kicsiny, quart-alaku, szelén kissé nyúttos, tiszteletre méltó könyvecske (az u. n. protocollum parvum) válik ki, mely a Mátyás király és II. Ulászló korában tett felvallások adatait őrizte meg számunkra, s melynek akombákoma az e korbéli birtokviszonyokra vonatkozólag a szakértő kutató előtt a legbecselesebb kutforrást képezik.

**Megrendelési felhívás** dr. Katschthaler János felszentelt pü-pök *dogmatikájának magyar kiadására*. Nagy 8-ret. Igen finom papír, szép kiállítás. 6 nagy kötet, egyenkint mintegy 32 iv. Egy kötet ára füzve 3 frt 20 kr (etiam erga sacra 11), erős és diszes felbörkötésben borsákkal 4 frt 20 kr (erga sacra 14). Tehát az egész mű füzve 19 frt 20 kr (erga sacra 6), kötve 25 frt 20 kr (erga sacra 84). Papővevények 20%-nyi árleengedésben részesülnek. E kitűnő művet már évekkal ezelőtt, többek közreműködésével magyarra fordította dr. Kiss János, s a magyar kiadást a nagynevű szerző nemcsak engedélyezte, hanem kívánta is, de az óhaj teljesítésében külső körülmények mindaddig akadályozták őt. Ma végre abban a helyzetben van, hogy a régi szándékolt kiadás munkáját magára veheti. E célból még a múlt évben sok ezer példányban megrendelési felhívást boesított szét, kérve minél számosabb megrendelést, hogy a kiadás költségeit biztosítsa s a nyomtatandó példányok száma iránt tájékozódjék. Felszólítására csak mintegy kétszázán jelentkeztek, ez pedig távolról sem elég a kiadás költségeinek fődözésére. Mivel dr. Katschthaler János kitűnő dogmatikájának magyar kiadása kétségtelenül igen-igen kívánatos, s mivel a magyar szöveg immár saját alá egészen készen áll, ezennel újból felkéri a magyar katolikus egyházi irodalom iránt érdeklődőket, nevezetesen az egyháziakat, továbbá hittudományi intézetünk előjáróit és könyvtáraink igazgatóit: sziveskedjenek e műre megrendeléseiket minél előbb megtenni. A mű az eredetiben 5 kötetet képez, de mert egy kötete a többihez képest kétszeres terjedelmű, dr. Kiss 6, körülbelül egyenlő kötetben nyújtja az egészet. Egy-egy kötet terjedelme mintegy 32 iv lesz. Az I. kötet az egy Istenről, a Szentháromságról és a teremtő Istenről szól. A II. kötet az áteredő bűnt, a megtestesülést és a megváltást tárgyalja. A III. kötet a szent malasztrol értekezik. A IV. kötet a szentségekről általában, a szentelményekről, a keresztségről, a

bérmálásról és az Oltariszeptségről, valamint a szent miseáldozatról oktat. Az V. kötet a többi szentségekről szól. Végül a VI. kötet az utolsó dolgokról szóló tant foglalja magában. Árat lehetőleg olcsóra szabta, olcsóbbra az eredetinel. Míg az eredeti teljes mű füzve 48 márka 80 fillér, tehát csaknem 30 frt, addig az igen finom papíron és szépen kiállítandó magyar kiadásnál egy kötet ára füzve 3 frt 20 kr., tehát az egész mű 19 frt 20 kr., erős és diszes felbörkötésben egy kötet ára 4 frt 20 kr., tehát az egész mű 25 frt 20 kr. Etiam erga sacra; és pedig egy kötet füzve erga sacra 11., kötve erga sacra 14. Fizetni mindjárt a megrendeléskor, de a megjelenés után is lehet, az utóbbi esetben, ha csak valaki más eljárást nem kíván, utánvétel alakjában. Azonban, ha valaki részletekben kívánna fizetni, pl. mostantól kezdve havi 1 frtos részletekben, abba is teljes készséggel beleegyeznek.

Ugyancsak dr. Kiss Jánosnál megrendelhető *P. Didon: Jézus Krisztus* című világhírű műve, mely az isteni Üdvözítő életét szigorúan tudományos módszerben, de e mellett a szívet-lelket elragadólag, gyönyörű előadásban tárgyalja. *Magyarra fordította dr. Kiss János.* — Két nagy kötet, 3 térképpel és egy rajzzal. Ára füzve 5 frt (e. s. 17), rendkívül diszes angol vászonkötésben, két kötetben 6 frt 50 kr. (e. s. 22). Ugyanebből még pompásabb kötésű aranymetszésű példányok is kaphatók, melyek minden szalon asztal díszévé válnak. A két kötet egy diszes tokban, Ára kötve 8 frt (e. s. 27). Igen alkalmas ajándék husvetra, bérmálásra, primiciák- és egyéb alkalmakra

\*\*\*\*\* CSARNOK. \*\*\*\*\*

Folytonossági hiány.

A mióta a tyúkszem fiziologiájának megírását megkísérlem és a szerkesztő úr elnézéséből napvilágot is látott, nem bírok a nagyravágyás ördögével. Erőnek erejével természetűdöst akar belőlem faragni.

Küzdöttem vele sokáig, de hát ha az ördög az egész vonalon győz, — legalább azt mondják a beavatottak: — miért tettem nálam kivételt, gyenge egyszerű emberkénél, kinek már a neve is gyöngöset rejt. Hát bizony szegény Simplexet is legyőzte a nagyzas ördöge, de végezetül is még összeszedte megmaradt erejét s olcsón meg nem adta magát. Ha már jöni fog, aminek jöni kell, úgy legalább készületlenül ne találjon. Tanulmányokra adtam árva fejemet.

Rendszert kell önteni a dologba. Ha már Polomius szerint az örűtségben is van rendszer: miért legyen az én természetudományom is a nélkül Neki feküdtem az orvosi könyveknek.

És mint Faust tanultam anatómiát, fiziológiát, biológiát és sok egyéb logiát, s ezek alapján tettem észleleteket embereken, állatokon egyaránt.

Ezért tellett bele 27 hónap, hogy szerkesztő uram színemet sem látta.

Most azonban hogy összegeztem a dolgot, arra a sajnálatos eredményre kelle jutnom, amire minden olyan falusi ember jut, a ki hébe korba mint kedves magam is, valami tudományos szakmunkát megkaparint és derűre borura tömi vele az ahoz nem szokott esze tokját.

Bizony a magyarított és gyártott új szavak és szakkifejezések, hallatlan szóösszetételek, de méginkább az ahoz kötött fogalmak annyira meghibbantják a sütni valókat, hogy magyar természetünkhöz hűen elfog a esömör, a melyen azután csak egy hatalmas honi dömöszkölés segíthet.

Emlékezetemben zsongó sok műkifejezés közt, rögeszmeként üldöz a „folytonossági hiány“.

Különös előszeretettel, mint egy lidérc, ül az agyvelőmön, nem tudok szabadulni tőle. Talán megkísérlem, annak fogalmát kifejteni. Hátha definíálás közben sikerül szerencsésen agyonütönni valahogy s megszűnik a lidérc nyomás. Sikerült ez már sok tudósna, a ki oly tudományos precizitással ütött agyon egy themát, hogy soh se kelt fel többé.

Hát próbáljuk meg.

A folytonosság azon állapot, a midőn azon valami, melynek természetes rendeltetésénél fogva a megállapított helyen léteznie kell, rendszeres egymásutánban csakugyan létezik s ekkép eredetileg meghatározott rendeltetését betölti.

Azt hiszem eléggé érthetően fejeztem ki magámat.

Ha tehát ezen állapot rendszeres egymásutánjában, bármily oknál fogva hézag támad, ezt nevezük folytonossági hiánynak.

A gyöngébbek kedvéért lássunk egy-két példát.

Miska koponyájának külső, felső, mellső és alsó, (Mégis látszik a 27 havi tanulmány eredménye. Szedő-inas) tehát egy szóval egész felületén, a szaruszerű kinövésekkel ellepített felhám terül el rendszeres egymásutánban. Ha most tehát a kocsmában, a közösen hozatott fel liter, kellő rendszeres megosztásának egymásutánjában folytonossági hiány áll be, a mennyiben Miska többször emelvén szájához az öblöst s ezért közte és Gyuri között véleményeltérés támadván; Gyuri álláspontjának fejtegetése közben a szek láóval Miska fején jókora lyukat hasít, ... ez folytonossági hiány. Mert Miska fején a felhám rendszeres egymásutánban megszűnővé létezni a székláb hasítása következtében. Ezt csak megértették?

Nem. Lássunk más példát. Ha valaki, mondjuk Anti, engedve a bensejében izzó lávaként forrongó tett vágyának, hirlapírára adja magát és buzgalma hevéből elragadtatva, a közeletben vezérserepet játszó Gerstensaft Alienor igazmondásának rendszeres egymásutánjában fedez fel egy hézagot, ez is folytonossági hiány.

Ha pedig ezután Gerstensaft Alienor e felletti felháborodásában páros viadalra kéyszerítve rettenthetlen Anti barátunkat, hónaljának, lapocka alatti, mellső, hátsó felületén elterülő felhámól lenyiszál egy 3 centiméternyi darabkát, ez is folytonossági hiány.

Vagy ha a városi pénztár rovacsolásánál a lezárt naplók alapján megállapított összeg, melynek természetes rendeltetésénél fogva a hármás ellenzárral ellátott pénztárban léteznie kellene, nincs meg, ez szintén folytonossági hiány.

Még sem értették meg?

Jó. Meujünk tovább.

Ha Szunyókáló Boldizsár arvaszéki ülnök azt jelenti, hogy feldolgozta az egész beosztását s nincs hátralek a szekrényében, ez is folytonossági hiány! Léven ez természetes rendeltetésével szemben egészen ellentétes állapot.

Ha Totyogóssy Jeromos főszolgabíró úr egész éven át feleje sem néz járása községeinek; két héttel a hivatalvizsgálat előtt kitöltés végett kiküldi a jegyzőnek a hivatalos jegyzőkönyv mintáját s készpénznek veszi a beérkezett hivatalos jelentések stereotip refrainjeit: minden rendben van; — a B. táblát és pótdadó főkönyvet ab in visis, helyesebben: közigazgatási nyelven szólva „blind“ helyesnek aláírja stb., bizony ez folytonossági hiány.

Ha azután ennek következtében a községekben rosszul mennek a dolgok; a kis basák zsarnokoskodnak és a pótdadók növekednek, a nép elégedetlen és zúgolódik s a „Krest'au“-ban mind sürűbbek lesznek a panaszok: ez már rendszeres folytonosság kezd lenni, s kívánatos volna egy kis fegyelmi birság, vagy kiakolbolítás okozta folytonossági hiány.

Hogy pedig 27 hónapig hallgattam — ez az én folytonossági hiányom. *Simplex.*

Törvényszéki csarnok.

Magyar kir. Curia által elintézték perek jegyzéke. Hoffmann Antal és társának, Hoffmann Gáspár és társa elleni birtokperben. — II-od bir. it. részben megváltóztatva. — Eller Ignác felperesnek, Bruck Leni ellen házassági kötelek érvénytelenítése iránt, — II-od bir. it. helybenhagyva.

**Pozsonyi kir. ítélő tábla** által el-  
inézett perek jegyzéke. Hornyák Anna felperes-  
nek, Hornyák Samu elleni 540 ftos perben az  
I-ső bír. ít. hhh. — Frömmel Mihálynak, Klein  
Ilona és társai elleni birtokperben, — az I-ső  
bír. ít. hhh. — Vrablik Mária és társának, Vrab-  
lik János ellen 1420 ft iránti perben, — az I-ső  
bír. végzés hhh. — Baeskády Jenőnek, özv. Mah-  
ner Száli és t. ellen szerződés érvénytelenítése  
iránt, — az I-ső bír. ít. megváltoztatva. — Ro-  
hácsék Györgynek, Klimácsék András és társai  
elleni birtokperben, — az I-ső bír. ít. feloldva.  
— Schuzeringe Sylvesternek, Rudnay Jusztus  
elleni 400 ftos perben, — az I-ső bír. végzés  
megváltoztatva. — Gróf Erdődy Ferencnek, Du-  
kecz Márk elleni birtokperben, — az I-ső bír.  
ít. hhh.

**A nyitrai kir. törvényszék** által  
1895. július hó 9-én elintézett perek jegyzéke.  
Luzsicza István és társának, Lehoczky Márton  
és társai ellen szerződés érvénytelenítése iránt.  
— felperesek keresetükkel elutasítva. — Rudnay  
Arankának, Rudnay Jusztin és társa ellen 1400  
ftos perben, — az ítélet hozatala mellőzve, a per-  
költségek kölcsönösen megszüntetve.

### Telefon.

**F. N. Privigyé.** Köszönjük a külleményt. Örven-  
dünk a találkozásnak is, meg a megváltozott fogyasztási  
anyagnak; de figyelmeztetjük, hogy ön van a soron.

**„Fagylalt“.** Még nem fagyott meg egészen, kissé  
habarni kell rajta. „Világos Caesar menyországi utazása“  
kissé trívól, nem katolikus lapba való. Azért Caesar ura-  
mat legközelebb visszaküldjük a belügyminiszteriumba.

**Simplex.** Még ne apprehendálja, hogy csak a há-  
tulsó padba került; az elsőbe a selyemfőnököt ültették, ki  
már a múlt héten is ott ült.

# Gróf ESZTERHÁZY GÉZA-féle COGNAC-GYÁR

## RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

### EGYEDÜLI

# FŐRAKTÁRA

## PROHÁSZKA GUSZTÁV

FÜSZERKERESKEDŐNÉL **NYITRÁN** KOSSUTH-TÉR.

Az 1896-iki ezredéves országos kiállítási igazgatóság pártfogása alatt\* lévő

\* E pártfogást  
**DÁNIEL ERNŐ**  
magy. kir. keresk. min.  
ur o nagymélt. 451295.  
leiratában biztosította.

## „MENTOR“ Ellátási-Vállalat

BUDAPEST, Kerepesi-ut 22. szám

az ezredéves országos kiállítást látogatók számára kibocsájt 42 frt értékben 1 frt heti, vagy 4 frt 20 kr havi  
befizetés mellett

Elszállítás: saját új  
szállóhelyeinken. Étké-  
zés a főváros és a ki-  
állítás előkelőbb étter-  
meiben.

### „Ellátási könyvecskéket“

melyek a kiállítás egész tartama alatt  
7 napra szóló

szoba-, étkezés-, közlekedés-, kiállítás- és szórakoztatási-szelvényeket,

1 kiállítási tombolajegyet, végül egy 2000 koronás baleset biztosítási hárcát tartalmaznak.

Egy ilyen könyvecskét, (2 személy is használhat, 4-4 napra, ha 6 frt 50 krral pótolva le-z). — Előfizetéseket csakis korlátolt számban (az első részlet beküldése mellett)  
már most elfogadnak, valamint bővebb felvilágosítással szolgálnak:

**A Budapest-Erzsébetvárosi Bank — A „Mentor“ Ellátási-Vállalat.**

Dr. Morzsányi Károly,  
országgy. képviselő, mint t. elnök.  
3-4.

Ehrlich G. Gusztáv,  
főv. biz. tag, gyáros, mint elnök.

Rozsa Lajos,  
igazgató.

Hegedüs Dániel,  
titkár.

Takács Zsigmond,  
az Első magy. áll. bizt. társ. közp. felügy.

Stadler Károly,  
főv. biz. tag, ház- és szálloda-tulajd.

Prospektust kívánatra ingyen és bérmentve.



# 2-szeres és 3-szoros termékek

csakis mesterségesen szárított

# műtrágyával

érhetők el.

## Hungária műtrágya, kénsav és vegyi ipar részvénytársaság Budapest.

Herényi Gotthard Sándor és Rovara Frigyes művét érdeklődőknek ingyen és bérmentve küldjük meg.